

Behalve aan soldaten had het leger van de Franse keizer Napoleon Bonaparte na het desastreuze verloop van de Russische Veldtocht van 1812 een schrijnend tekort aan chirurgijnen. Begin 1813 deed de Napoleon een beroep op zijn perfecten in hun departement na te gaan wie voor een medische functie in het leger in aanmerking zou kunnen komen. Het liefst aan een universiteit afgestudeerde medici. Uitschot was er genoeg. De prefect van het departement Friesland, Johan Gijsbert Verstolk van Soelen wendde zich daarop in april 1813 tot de illustere Medicinale Jury en Medici van het militaire hospitaal te Leeuwarden (gevestigd in de nog bestaande Infirmierie aan de Wissesdwinger). Verstolk vroeg een voordracht te maken van vier geneesheren die geschikt zouden zijn als geneesheer te velde.

Het was met grote schroom dat de jury in haar brief van 3 mei 1813 een voordracht van vier personen deed. Vermoedelijk was de schroom niet zo groot als de jury deed voorkomen. Aan het einde van de brief voegden zij er ongevraagd nog Pieter Gosses Bruinsma chirurgijn te Minnertsma, afkomstig uit Workum* en Jan Rienks van der Ley, chirurgijn te Lieve Vrouwenparochie. Jan Rienks was geboren te Marrum op 9 juni 1792 als zoon van Rienk Jans van der Ley mr. chirurgijn te Ferwerd en Hiltje Daams Gelder. Hij was getrouwd op 25 april 1813 in de mairie Lieve Vrouwenparochie met Botje Allards Bekius. Op 29 juli 1812 wordt op zijn naam een paspoort afgegeven met een geldigheidsduur van een jaar voor een reis van Vrouwbuur naar Groningen en elders. Ook zijn signalement wordt op het paspoort vermeld. De reden van dat paspoort is niet bekend.

Uit de bewaard gebleven correspondentie blijkt dat de maire (burgemeester) van Vrouwbuur hemel en aarde heeft bewogen om Jan Rienks voor zijn gemeente te behouden. Overigens zonder succes. Jan Rienks werd als aide (assistent) chirurgijn majoor ingedeeld bij het 61^e Regiment Infanterie van Linie dat eerst in de buurt van Hamburg was gelegerd doch waarschijnlijk later in Hamburg zelf. Na capitulatie van deze stad is Jan Rienks omstreeks juni 1814 huiswaarts gekeerd. Er is een vrijgeleide bewaard gebleven getekend te Deventer op 20 juni 1814. Daarin wordt hem toestemming verleend om komende van Hamburg per capitulatie zich naar Leeuwarden te mogen begeven.

Voor zover bekend is van hem alleen de hieronder weergegeven brief die hij op 4 september 1813 te Lauenburg aan zijn vrouw, ouders en schoonouders schreef, bewaard gebleven. Evenals in soldatenbrieven wordt daarin veel aandacht besteed aan het eten.

In tegenstelling tot die van Jan Soldaat kan gezegd worden dat de dis van Jan Rienks rijk voorzien was. Het enige dat hij met Jan Soldaat gemeen had was dat ook hij geen soldij kreeg.

1813

Lauenbourg

den 4 september

Weleerwaarde en teder geliefde vrouw,
ouders en schoonouders !

Ik heb Uld (Ulieden) letteren gedagteekend den 6 op den 2 september wel ontvangen hoe aangenaam mij dezelve geweest zijn is ligt te denken want het zijn de eerste geweest welke ik nog van Uld heb ontvangen. De brief welke post restant op Hamburg geadresseerd is heb ik nog niet ontvangen. Zeer aangenaam waar het mij dat Uld allen nog gezond waaren. Ik ben thans ook Goddank zoo gezond als een vis. Maar wat het leven als militair aangaat daar krijg ik nooit zin aan. Van Luneburg zijn wij al een week of 2

weest. Wij zijn vandaar masseert op Winsen.
Van Winsen op Lauenbourg en van daar op
Boizenbourg en thans zijn wij weer te Lauenbourg.
Ik heb het nog nergens beter hat als te Boizenbourg.
Daar dronk ik morgens als ik opstond goede koffier
met zoo veel broodzuiker als mij luste.

tweede blad En dan 10 uur dan bragten ze mij koud gebraden
vlees en wittebrood en een vles wijn op mijn kamer.
Dan een uur atten wij en dat ook niet voor de
poes waar en dan had ik een vles wijn aan de
eenen kant van mij staan en een vles best bier
aan den anderen kant. Dan 4 uur dronk ik
weer koffie en broodzuiker zoo als vooren.
Dan avonds agt uur of 9 dat atten wij weer zoo
op den zelfden manier als middags. Dat men deed
anders haast niet als eeten en drinken. Daar zijn
wij elf dagen geweest. Maar wij hebben het
weer moeten verlaten. Wij laggen er met een
hondert man of 4. Wij zijnder de avonds
om 10 uur met stillen trommen uitgemasseerd
en de nagts om 2 uur waaren er al een
groot 1000 kozakken in. Derhalve kunnen
Uld wel denken dat wij gedugt in 't gevaar
geweest zijn en in het masseeren ook want
het is 3 uren van Lauenbourg. En het is
altemaal bossen en bergen en daar ben die
kozakken altoos in nagts en daags. In die
bossen daar houden zig ook veel wilde zwijnen
en herten in op. Zoo ze mij verteld hebben
edog ik heb er er nog geen gezien.

derde blad Wij leggen thans hier met zoon 17 a 1800 man.
De kozakken laten zig hier alle dagen zien op
een afstand. Wij leggen op een berg waar op wij
tenten van stroo gemaakt hebben waar in
wij slaapen. Eten doen wij in de stad of wij
laten het ons in bifak op den berg brengen.
Het eten dat wij krijgen is ook zeer goed.
Wat de oorlog aangaat dat weet gelieden
misschien net zoo als goed als ik dat het
den keizer zeer voordelig gaat. De Oostenrijkers
zoo men zegt beginnen nu ook teegen de
russen. Men begint hier ook weer eenig zints.
Wat te spreken van vrede. Ik hoop
dat God zal geeven dat het deur gaan mag.
Wat het land hier aanbelangt, dat is zeer
bergagtig. Edog de veldvruchten dat kan nog wel.
Rogge en hawer wordt hier zeer veel gebouwd
en aardappels ook. Wat de stad aanbelangt die
is zeer zeldzaam. Daar zijn huizen met
2 verdiepingen dus die zijn niet klein en dan
naast of in die zelfde streek zijn huizen
die de vondamenten hooger zijn als de
schoorsteens van de anderen.

vierde blad Uld schrijft mij dat Ul ongerust waar dat
de chiruregin major kwaad waar dat hij mij
niet verstond. Maar dat is niets. Hij waar niet
kwaad op mij. De voogels welke ik hier nog
gezien heb, hebben wij ook in Holland.
Wat het voorweg komen aanbelangt daar
zien ik hier niet veel ligt in omreeden zij

zeggen mij dat het hangt. maar alleenig
van de menister af dus als het niet in Parijs
kan bewerkt worden dan zien ik er voor eerst
nog geen ligt in. Edog het moet volstrekt
altoos zijn tijd wat hebben. Traktement heb
ik nog niets ontvangen.

Zij hier mee dan hartelijk van mij

Vooral de groetenis
Aan onze familie en goede
Vrienden die na mij vragen

gegroot en teken mij met
veel agting Uld man ,.
zoon en en schoonzoon

J.R.vd Ley
aide chir.major
bij het 61 Regiment van Ligne
1^e bataljon

PS Zoo het mogte gebeuren
dat gelieden in een of 9 a 10 a 14 geen brief kreegen
wees daarom niet ongerust zo wij hier wat blijven
dan zal ik spoedig weer schrijven. Maar als wij nu eens
hooger op gaan daar geen posten op Holland rijden dan
is het ook niet mooglik dat ik Uld enige mijne letteren kan
doen geworden want wij zijn hier in viands land.

Opmerking:

Het regiment verbleef 2 weken te Lünenburg en ging vandaar naar Winsen (z.o. van Hamburg a.d. Luhe).
Daarna naar Lauenburg aan de Elbe en oostwaarts naar Boizenburg eveneens aan de Elbe en vandaar terug naar
Lauenburg.

*. Van Pieter Gosses Bruinsma is een verslag van zijn terugreis van Parijs naar Workum
bewaard gebleven